

එදිනෙදා ජීවිතයට විද්‍යාව

මත් ද්‍රව්‍ය භාවිතයේ නව පැත්තක්

මිනිසා විවිධ දේවලට ඇබ්බැහි වෙයි. ආත අතීතයේ පටන් මත්පැන් පානයට, දුම් පානය සහ දුම් කැටුම් ඉරීම වැනිදේ වලට ඇබ්බැහි විය. ඇතැම් ඖෂධ පවා එක්තරා කාල සීමාවක් ඉක්මවා ගිය පසු ඇබ්බැහි වීම්වලට ලක්වෙයි. මේ අතරින් අබිං, ගංජා වැනි වේදනා තාශක ගතිගුණ ඇති රසායන ද්‍රව්‍ය අඩංගු ශාක වර්ගත්, කැස්ස සමනය කරන ප්‍රෙඩිනි සෙලොන් වැනි ඖෂධ වර්ගත් නම් කළ හැක.

අමුතුව මාදිලියේ ඇබ්බැහිවීමක් මෑතක සිට වාර්තා වේ. එනම් පොලීතින් මල්ලකට හෝ ටින් එකකට දමන ලද පැටුල් ටිකක් වරින් වර ඉරීමට ඇතැම් අය ඇබ්බැහි වීම ය. මෙම වායු ඉරීමේ ඉතිහාසය ද වර්ෂ ගණනාවක් ඇතට යයි. වර්ෂ 1799 අප්‍රියෙල් 17 ද, හම්ප්‍රි ඩේවි නම් ඉංග්‍රීසි ජාතික රසායන විද්‍යාඥයෙක් අත් වැරද්දකින් වායුවක් ඉරීම පිළිබඳව විද්‍යා පතපොතේ සඳහන් විය. හම්ප්‍රි ඩේවි බ්‍රස්ටල් වෛද්‍ය විද්‍යාලයේ රසායනාගාරයක තයිට්ස් ඔක්සයිඩ් වායුව N₂O, නිපදවමින් සිටියේ ය. වායුව එකතු කරන භාජනයේ කාන්දුවීමක් නිසා ඉතා පිරිසිදු තයිට්ස් වායුව හුස්ම ගැනීමට ඩේවිට සිදු විය. එය අපූර්වතම අත්දැකීමක් විය. ඉතා තදින් සිතාසීමට ඩේවි පටන්ගත්තේ අසල අයද අත්දමන්ද කරමිනි.

පිරිසිදු තයිට්ස් වායුව හුස්ම ගැනීම නිසා ලද අත්දැකීම් ඩේවි විසින් සටහන් කරගත ඇත. "මගේ ඇගේ මස් පිටු තදවීමක් දැනුණි. ඒ සමගම පපුවේ සහ වෙනත් අභ පසහවලත් ඉතාමත් සුවදයක හැඟීමක් ඇඟ පුරා දැනුණි. මෙය එක් අතකට ඇඟම කිලිපොලා යන සුවදයක හැඟීමක් විය. මා අවට ඇති වස්තු කොතරම් දීප්තිමත්ව

අමුතුව මාදිලියේ ඇබ්බැහිවීමක් මෑතක සිට වාර්තා වේ. එනම් පොලීතින් මල්ලකට හෝ ටින් එකකට දමන ලද පැටුල් ටිකක් වරින් වර ඉරීමට ඇතැම් අය ඇබ්බැහි වීම ය.

වායුවක් හුස්ම ගැනීම නිසා තමා ලද අත් දැකීම් ලේඛන ගත කළ පළමු තැනැත්තා ලොස හම්ප්‍රි ඩේවි ඉතිහාසයේ සඳහන්ව ඇත. හුස්ම ගැනීම නිසා සිතාහව උපදවන නයිට්‍රස් වායුව සිතාසෙන වායුව (Laughing gas) ලොස නම් කථ ඇත.

අන්තත අරටවල අඩංගු සක්‍රීය රසායනය අර්ට්‍රොපින් ය. ගංජාවල අඩංගු රසායනය කැනබිනෝල් ය. අබිංවල අඩංගු රසායනය ටෝර්බීන් ය. ටෝර්බීන් නයිට්‍රිකර්ණය කිරීමෙන් හෙරොයින් හෙවත් මත් කැටු ලැබේ. මේ සියල්ලම මස් පිටුවල වේදනා නැතිකර යුවදයක යුර්බොනා රසායන ගෙන දෙයි.

ආචාර්ය උපාලි ඇම් සේනානායක

පෙනුනේ ද යන හොත් ඒවා දෙනෙත් නිලංකාර කිරීමට සමත් විය. ඇසීම වඩාත් නියුණු විය. වායුව තව තවත් හුස්ම ගැනීම නිසා සුවදයක හැඟීම් තීව්‍ර විය. මස් පිටුවලට අමුතුව ශක්තියක් ලද අතර යමකට තදින් ගසා එය අත්හද බැලීමට සිත් විය. මගේ හැඟීම් සහ ක්‍රියා වඩාත් සැහැසි විය."

වායුවක් හුස්ම ගැනීම නිසා තමා

ලද අත් දැකීම් ලේඛන ගත කළ පළමු තැනැත්තා ලොස හම්ප්‍රි ඩේවි ඉතිහාසයේ සඳහන්ව ඇත. හුස්ම ගැනීම නිසා සිතහව උපදවන තයිට්ස් වායුව සිතාසෙන වායුව (Laughing gas) ලොස නම් කර ඇත. විවිධ වායු ඉරීම ඇබ්බැහි වීම පුරුද්දක් ලෙස අද ලොව බොහෝ රටවල සිදු කරයි. විශේෂයෙන් ම බනිප් තෙල් ආශ්‍රිත පෙට්‍රල්, ඩීසල්

හෝ එබඳු රසායන ද්‍රව්‍ය ඉරීම වඩාත් පුළුල්ව පැතිර ඇත. මෙම ක්‍රියාව 'වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය අපයෝජනය' (Volatile substance abuse) ලෙස නම් කර ඇත. වෘත්තීමය වශයෙන් මේ ද්‍රව්‍ය සම්බන්ධ රැකියා කරන අය සහ තරුණ පරපුර මෙම අපයෝජනවලට ඇබ්බැහි වී සිටිති.

තයිට්ස් වායුව හුස්ම ගැනීම නිසා පසුව යම් අපහසුතාවක් විඳීමට ඩේවිට සිදුවී නොමැත. ඔහු හොඳින් නිදාගෙන ඇත. ඇගේ දූවටෙන රෝගී තත්ත්වයක් මතු නොවී ය. සිල්ක් බැගයක දමා තැබුණ තයිට්ස් ඔක්සයිඩ් වායුව පසුදින ද ඩේවි ආශ්වාස කළේ ය. කලින්ද ලද අත්දැකීම් එලෙසම ලැබුණ අතර, මානුවා වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය විය. ඩේවිගේ දින පොතේ සඳහන් වන අත්දමට එම වසරේ මැයි සහ ජූලි මාස අතරතුර ඔහු තීනිපතා මෙම වායුව ඉරීමය. ඉන් මහත් වින්දනයක් ලද බව ඔහු තම දින පොතේ සඳහන් කර ඇත.

බැගය තුළට තාසය ඔබා ටික වේලාවක් හුස්ම ගන්නා විට නිතැතින් ම තමා පුස්වාස කළ වාතය ඔහු යළි යළිත් ආස්වාස කරන්නට ඇත. පුස්වාස වායුවේ CO₂ ප්‍රතිශතය ක්‍රමයෙන් වැඩි වීම නිසා ඔහු ඔක්සිජන් උණනාවෙන් පෙළී ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පාලනය කළ නොහැකි මස්පිටු වලනයක් සිදු විය. මේ සමගම යම් මායා දර්ශන (Hallucinations) පෙනීමට ද පටන්ගෙන ඇත. නිර්වින්දන දීමේ දේවන අදියරයේදී මෙබඳු සිදුවීම් ඇතිවන බව වෛද්‍යවරු පවසති. බැගයක හෝ ටින් එකක් තුළට දැමූ පැටුල් වායුවක් යළි යළිත් ආස්වාස කරන විට මෙබඳුම මායා දර්ශන පෙනෙන්නට පටන් ගනී. යමෙක් එයට ඇබ්බැහි වන්නේ මෙම වින්දනය ලබා ගැනීම පිණිස ය.

ඇත්ත වශයෙන් අත්තන ඇට, ගුණ, මත්කඩු ආදියත් යළි යළිත් ගැනීමට ඇබ්බැහි වන්නේ මෙම වින්දනය යළි යළිත් ලබා ගැනීමට ය.

අත්තන ඇටවල අඩංගු සක්‍රීය රසායනය ඇටවෙහිත් ය. ගුණවල අඩංගු රසායනය කැනබිනෝල් ය. අබ්බවල අඩංගු රසායනය මෝර්ෆීන් ය. මෝර්ෆීන් නයිට්‍රිකරණය කිරීමෙන් හෙරොයින් හෙවත් මත් කඩු ලැබේ. මේ සියල්ල ම මස් පිඬුවල වේදනා තැනිකර සුවදයක සුරංගනා රසයක් ගෙන දෙයි.

හම්ප්‍රි ඩේව්ගේ අත්දැකීමෙන් පසු ඔහුගේ මිත්‍රයින් රැසක් මෙම වායුව හුස්ම ගැනීමට කැමැත්ත පළ කළහ. මේ අය අතර ජනප්‍රිය කවියෙක් වූ සැමුවෙල් ටේලර් කෝල්ට්ස් ද විය. ඔහු ඩේව්ගේ කිට්ටු මිත්‍රයෙක් විය. කෝල්ට්ස් සඳහන් කර ඇති අන්දමට මෙම වායුව හුස්ම ගැනීම නිසා ඔහුට ඇති වූ සතුට කොතරම්දැයි යනහොත් සිල්ක් බැග් එක තැනැයෙන් ඉවතට ගත් පසු තාලයට බිම අඩි හප්පා ඇත. සියලු ශාරීරික වේදනා තැනී විය. ප්‍රීතිය කොතරම් අධික වීද යත් (Extacy) මිනිත්තු ගණනක් නියෝජ්‍යව සිට ඇත.

මේ හා සමාන වින්දනයක් ලබාදෙන වෙනත් වාෂ්පශීලී රසායන පසුව සොයා ගන්නා ලදී. වර්ෂ 1824 තරම් ඈත අතීතයේ සමාජයේ ඉහළ පැලැන්තියේ අය ක්ලෝරෝෆෝම් ටිකක් කුප්පියක දමා ඉර්මට ඇබ්බැහි වී සිටියෝ ය. ක්‍රීඩාපිටිවල සහ වෙනත් සැතකෙළි හුම්වලදී මෙම රසායන ඉර්මට විශේෂයෙන් ඉදි කළ කුටි විය.

වසර ගණනාවක් යනතුරු ඩේව් නයිට්ස් වායුව ඉර්මට ඇබ්බැහිව සිටියේ ය. එහි අහිතකර බලපෑම් ඔහු නොදැන සිටියා නොවේ. එහෙත් අත්තිමේදී ඉන් මිදීමට හෝ ආත්ම

ශක්තිය බෙදීමත් කර ගන්නේ ය. මේ නිසාම නයිට්ස් වායුව වෛද්‍ය ප්‍රතිකාරවලදී නිර්වින්දනයක් ලෙස යොදා ගැනීමට කල් ගත විය.

එවකට බ්‍රිතාන්‍යයේ බොහෝ පාසල් රසායනාගාරවල නයිට්ස් වායුව තිපදවා, සිසුන්ට එය ඉර්මට සලස්වා ඇත. මෙය කොතරම් හයානක ක්‍රියාවක් ද යනු වර්ෂ 1827 දී විලියම් බ්‍රැන්ඩේ නම් රසායන විද්‍යාඥයා පෙන්වා දී ඇත. බ්‍රැන්ඩේ සඳහන් කර ඇති අන්දමට "මම මෙම වායුව උරා ඇත. එය හිසරුදට ඇතුළු ඔලුවේ බර ගතියක් දක්වයි. වමනය ඔක්කාරය සහ කරකැවිල්ල ඇති කරයි. නියත වශයෙන් මහත් අහිතකර ප්‍රතිඵල රාශියක් ඉන් ඇතිවිය හැක. මගේ අවවාද නම් නයිට්ස් ඔක්සයිඩ් වායුව ඉර්ම මෝඩ ක්‍රියාවක් බවයි."

ඇමරිකාවේ දත්ත ශල්‍ය වෛද්‍යවරයෙක් දන් ඉගිල්ලීමේ දී නිර්වින්දනයක් ලෙස නයිට්ස් ඔක්සයිඩ් වායුව යොදා ගෙන ඇත. අන්තද බැලීමක් ලෙස තමාගේ ම දතක් උගුල්ලා ගැනීමට එම වායුව යොදාගත ඇත. පසුව මෙයට ඇබ්බැහි වූ හොරස් චෙල්ස් නම් එම වෛද්‍යවරයා සිය දිවි නසා ගෙන ඇත. නයිට්ස් ඔක්සයිඩ් හෝ ක්ලෝරෝෆෝම් වලට ඇබ්බැහි වූ අය ගණනාවක් ම සිය දිවි නසාගත් බව එංගලන්තයෙන් වාර්තා වී ඇත.

වත්මන් තත්ත්වය සලකා බැලීමේදී උරා බොන ද්‍රව්‍ය අතරට පැට්‍රල් පමණක් නොව තවත් නිෂ්පාදන ගණනාවක්ම එකතු වී ඇත. දියර විසුරුවන (Aerosols) වායු, සිගරට්, දුම්වැටි දල්වන කාබනික දියර, ගස් වර්ෂ සහ ඒ ආශ්‍රිත වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය නම් කළ හැක. මේවායේ වැදගත් ලක්ෂණයක් වන්නේ එම ද්‍රව්‍ය වලින් උරා බීමට හෝ ආස්වාස කිරීමට

නියෝනානු න්‍යායේ දියර, එස්ටර් වර්ග යම් වින්දනයක් ලබා දුන්නත් ඒවා ජලයේ දියවන නිසා මත් ගතියක් ලබා නොදේ. බොහෝ වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය උරා බොන්නෝ නිකම්ම නැහැය තබා ඉර්ම වෙනුවට ඉතා තදින් නාස් පුඩු මගින් උරා බොනු ලැබෙති. එම නිසා ශරීර ගතවන මාත්‍රාව නියත වශයෙන් නිගමනය කිරීමට නොහැක. කෙසේ වෙතත් උරා බොන ද්‍රව්‍යය සමඟ, ජ්‍යෙෂ්ඨවලට අනුලවන ඛනිජ්ජන්වල උෂ්ණත්වය නිසා මරණය සිදුවන අවස්ථා ඇත.

මට සැහෙන වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය ගණනාවක් පිටවිය යුතු ය. ඩීසල්, හුම්-තෙල් වසින් ස්ප්‍රින්තු, ටර්පන්ටයින්, ඊතලින් මධ්‍යසාරය සහ එතිලීන් ග්ලයිකෝල් මෙම උරා බීම සඳහා ලබාගත හැකි වූවත් ඒවායින් වාෂ්පශීලී හුමාලය සැහෙන පමණ පිට නොවන හෙයින් ජනප්‍රිය නැත. ගෙදර දෙර පාවිච්චි කරන LP වායුව ඉර්ම සඳහා යොදා නොගනී. මේ හැම උරන ද්‍රව්‍යයක ම වැදගත් ලක්ෂණයක් වන්නේ ඒවා ඉර්මෙන් පසු යම් මත් ගතියක් සහ වින්දනයක් ලැබිය යුතු බවයි.

නියෝනානු සායම් දියර, එස්ටර් වර්ග යම් වින්දනයක් ලබා දුන්නත් ඒවා ජලයේ දියවන නිසා මත් ගතියක් ලබා නොදේ. බොහෝ වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය උරා බොන්නෝ නිකම්ම නැහැය තබා ඉර්ම වෙනුවට ඉතා තදින් නාස් පුඩු මගින් උරා බොනු ලැබෙති. එම නිසා ශරීර ගතවන මාත්‍රාව නියත වශයෙන් නිගමනය කිරීමට නොහැක. කෙසේ වෙතත් උරා බොන ද්‍රව්‍යය සමඟ, පෙණහළුවලට ඇතුළුවන ඔක්සිජන්වල උෂ්ණත්වය නිසා මරණය සිදුවන අවස්ථා ඇත. වාර්තාවල සඳහන් වන අන්දමට වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය උරා බීම නිසා සිදුවන මරණ සංඛ්‍යාව සොයාබලන එකම රට එක්සත් රාජධානිය යි. වර්ෂ 1971 සිට 1997 දක්වා කාලය තුළ දී මරණ 1691 ක් වාර්තා වී ඇති අතර ඉන් 1451 ක්, එනම් සියයට 60 ක් ම වයස 13-18 අතර පිරිමි වූහ. ඇස්-

තමේන්තු කර ඇති ගණන් අනුව එක්සත් රාජධානිය වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය උරන සංඛ්‍යාව 500,000 ක් පමණ වෙයි. මේ අය බොහෝ දෙනා මත්-පැන් සහ මත්කඩු පානය සඳහා ක්‍රමයෙන් පෙළඹෙති.

තාසිලන්තය ඇතුළු රටවල අලුත් මත් දියර වර්ගයක් වේගයෙන් පැතිරෙන බව 'නිවිස්ටික්' සඟරාවේ දෙසැම්බර් මස කලාපයකින් වාර්තා කර තිබේ. YABA නමින් හැඳින්වෙන මෙම දියරයේ රසායන නම 'මෙතමී පෙටමින්' (Methamphetamine) වෙයි. එය දෙවන ලෝක සංග්‍රාමයේදී තාසි ජර්මානු සොල්දාදුවන් අවදියෙන් තබා ගැනීමට දෙන ලද රසායනිකයකි.

ශ්‍රී ලංකාව, ඉන්දියාව තුළ මෙබඳු මත් ප්‍රෝලීන් සිටිය හැකි තරමක් තීල වශයෙන් වාර්තා වී නැත. එක්සත් රාජධානිය ඇතුළු බොහෝ රටවල මෙම මත් ගතිය ඇති කරන රසායන ඇති දියර වයස 18 ක් පහළ අයට විකිණීම තහනම් ය. දුම්වැටි දල්වන බියුටේන් දියරය පවා මීට ඇතුළත් ය.

පාසල් සිසුන්, දෙමාපියන් සහ මහජනයා දැනුවත් කරන විශේෂ පාඨමාලා සහ දේශන පැවැත්වීම මෙම ව්‍යසනය වලක්වාගත හැකි එක් මගකි. එමගින් සිදුවන සෞඛ්‍ය හානිය ගැන දැනගත් පසු මත් දියර පමණක් නොවන වෙනත් අදාළ ද්‍රව්‍යවලින් බොහෝ දෙනා වැලකී සිටින බව පෙනී ගොස් ඇත. □

වත්මන් තත්ත්වය සලකා බැලීමේදී උරා බොන ද්‍රව්‍ය අතරට පැට්‍රල් පමණක් නොව තවත් නිෂ්පාදන ගණනාවක්ම එකතු වී ඇත. දියර විසුරුවන (Aerosols) වායු, සිගරට්, දුම්වැටි දල්වන කාබනික දියර, ගස් වර්ෂ න්‍යා ඒ ආශ්‍රිත වාෂ්පශීලී ද්‍රව්‍ය නම් කළ හැක.